

SAĞLIK BAKANLIĞI
Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Hasta Hakları ve Tıbbi Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı
Bakanlık Yayın No:963

ULAKBİM TR Dizinde Taranmaktadır

Hakemli Dergi
TSHD
Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi

ISSN: 2149-309X-Biannually
https://edergi.saglik.gov.tr/
https://dergipark.org.tr/tr/pub/tshd
Yıl/Year: 2022 Haziran/June
Sayı/Issue: 19

SOSYAL HİZMET UZMANLARININ ETİK İKİLEMLER KARŞISINDAKİ TUTUMLARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

Yunus DURSUN¹
Elvan ATAMTÜRK²
Hüsünur ASLANTÜRK³

Makale Bilgileri/ Article info

Makalenin Türü/Article Type: Araştırma
Geliş Tarihi / Date Received: 14.02.2022
Revizyon Tarihi/Date Revised: 15.04.2022
Kabul Tarihi / Date Accepted: 18.05.2022
Yayın Tarihi / Date Published: 30.06.2022
DOI: 10.46218/tshd.1073318

Makale Künyesi/To cite this article: Dursun, Y. Atamtürk, E. ve Aslantürk, H. (2022, Haziran). Sosyal hizmet uzmanlarının etik ikilemler karşısındaki tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 19: 1-16. Doi: 10.46218/tshd.1073318

Sorumlu Yazar/Corresponding Author: Yunus DURSUN, Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Kocaeli/Türkiye yunus.dursun@kocaeli.edu.tr ORCID: 0000-0003-0067-1296

Öz

Sosyal hizmet uzmanları uygulamalarında pek çok etik ikilem yaşamakta olup bu ikilemlerin çözüme kavuşturulması noktasında etik karar vermenin yeri oldukça önemlidir. Bu çalışmada sosyal hizmet uzmanlarının uygulamada karşılaştıkları etik ikilemler karşısındaki tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Genel tarama modelinde tasarlanan çalışmaya sosyal hizmet alanında aktif olarak görev yapan 171 sosyal hizmet uzmanı katılmıştır. Çalışmada Nathanson ve Giffords (2013) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlaması Artan vd (2018) tarafından yapılmış olan Nathanson ve Giffords Sosyal Hizmet Etik Ölçeği (NGES) ve araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Toplanan veriler SPSS programı ile analiz edilmiş ve yapılan analiz sonucunda sosyal hizmet uzmanlarının sosyal hizmet uzmanlarının etik ikilemler karşısında tutumlarının düşük seviyede olduğu; yaş, cinsiyet, eğitim seviyeleri, deneyim süreleri ve pozisyonları ile etik karar verme süreçleri arasında anlamlı farklılık bulunmadığı; çalışma alanları ile etik karar verme süreçleri arasında anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Etik, Etik ikilem, Etik karar verme, Sosyal hizmet uzmanı.

INVESTIGATION OF SOCIAL WORKERS' ATTITUDES TOWARDS THE ETHICAL DILEMMAS IN TERMS OF VARIOUS VARIABLES

Abstract

Social workers experience many ethical dilemmas in their practices, and ethical decision making is very important in resolving these dilemmas. In this study, it is aimed to examine the attitudes of social workers towards ethical dilemmas they encounter in practice in terms of various variables. 171 social workers actively working in the field of social work participated in the study, which was designed in the general survey model. In the study, the Nathanson and Giffords Social Work Ethics Scale (NGES) developed by Nathanson and Giffords (2013) and adapted to Turkish by Artan et al (2018) and a personal information form prepared by the researchers were used. The collected data were analyzed with the SPSS program and as a result of the analysis, it was found that the attitudes of social workers towards ethical dilemmas were low; there is no significant difference between age, gender, education levels, experience periods and positions, and ethical decision-making processes; It was concluded that there is a significant difference between the fields of study and ethical decision-making processes.

Keywords: Ethics, Ethical dilemma, Ethical decision making, Social worker.

¹ Dr., Sosyal Çalışmacı, Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, ORCID: 0000-0003-0067-1296

² Öğr. Gör. Dr., Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, ORCID: 0000-0002-6538-4792

³ Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, ORCID: 0000-0002-8174-4970

1. Giriş

Bilgi, beceri ve değer temeli üzerine kurulan sosyal hizmetin bilgi ve beceri temelinin uygulamaya aktarımı değerler çerçevesinde gerçekleşir. Değer temelli olma sosyal hizmet disiplinini meslek haline getiren en önemli unsurdur (Thompson, 2013, s.154; Congress ve McAuliffe, 2006, s.151). Reamer (2018, s.21), sosyal hizmetin tarihi kökeninin sosyal adalet ve iyilik üzerine temellendiği için bu mesleği yardım edici meslekler arasında en değer temelli meslek olarak tanımlar. Topluma daha iyi ve nitelikli hizmet sunumu yapılması ve bu hizmetler sunulurken insanların değer ve onurunun zedelenmemesi için hemen hemen her mesleğin etik ilkeleri oluşturulmaktadır. Odağında iyi ve kötü ile doğru ve yanlışın belirlenmesi olan etik, bireysel özelliklerden başlayıp kültürel ve toplumsal koşullara kadar birçok etmenden etkilenebilen ve geçmişten günümüze kadar ortaya çıkan farklı türleri ile çerçevesinin belirlenmesi oldukça zor bir alandır (Cevizci 2002'den aktaran Aslantürk ve Paslı 2021, s.263). Sosyal hayatta insan davranışlarının doğruluğu ile yanlışlığı, kabul edilebilirliği ile kabul edilemezliği hususlarında tartışılarda bulunarak kişiler arası ilişkilerde önemli bir rolü olan etik kavramı, bireyler, kurumlar ve toplumlar arasındaki ilişkilerin düzenlenmesinde de hayati bir öneme sahiptir (Danış vd, 2020, s. 343). Sosyal hizmet mesleğinde de etik değerler uygulamadaki iyi ve kötüyü açıklayarak bu uygulamaların nasıl daha iyi ya da kötü olacağını açıklamaktadır (Mavili Aktaş, 2008'den aktaran Gökçearsan Çifçi ve Gönen, 2011, s. 150). Sosyal hizmet mesleği için belirlenen etik kurallar mesleğin güvencesi olup bu sayede meslek toplumun güvenini kazanmış olur (Kut, 1988'den aktaran Gökçearsan Çifçi ve Gönen, 2011, s.250). Mesleğin kendi yapısını sürdürmesi için kritik önem taşıyan söz konusu etik ilkelerin, yalnızca teknik ve yasal boyutuyla değil felsefi bağlamıyla da gözetilmesi, kendini gerçekleştirebilmesi adına müracaatçı için de büyük önem taşımakta olup sosyal hizmet etiğine temel oluşturan felsefi yaklaşımlar doğrunun, iyinin ve nelerin belirleyici olacağı konularında sosyal hizmet uzmanının uygulamalarına yol göstermektedir (Reamer, 2018, s.20-28; Özates, 2010, s.96).

Sosyal hizmet eğitiminde ve uygulamasında, "sosyal hizmet felsefesi", değer, tutum ve davranışların niteliğini belirler. Sosyal hizmet felsefesi, etik kurallar, ilkeler ve standartlar olarak somutlaşır ve bilgi birikiminin bütünleştirilmesine temel oluşturarak uygulamaları yönlendirici bir işlev kazanır (Cılga, 2004'ten aktaran Gökçearsan Çifçi ve Gönen, 2011, s.150). Mesleğin değerleri, sosyal hizmet alanının tarihsel ve çağdaş uygulamalarının temellerini yansıtır. Bu değerler sosyal hizmeti diğer mesleklerden ayırır ve etik standartlar aracılığıyla uygulamada sosyal hizmet uzmanlarının kararlarına rehberlik etmeye yardımcı olurlar (Strom-Gottfried, 2008).

Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (NASW) sosyal hizmet uzmanlarının uyması gerekli olan etik ilkeleri ve sorumlulukları 1996 yılında hazırlayarak onaylamış ve 2021 yılında da revize etmiştir. Bu ilkeler (kodlar) sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçılara ilişkin etik sorumlulukları, kendi meslektaşlarına ilişkin sorumlulukları, uygulama ortamlarına ilişkin sorumlulukları, sosyal hizmet uzmanlarının profesyonel olarak etik sorumlulukları, sosyal hizmet uzmanlarının sosyal hizmet mesleğine ilişkin etik sorumlulukları ve sosyal

hizmet uzmanlarının topluma yönelik etik sorumluluklarını içermektedir. Bu noktada sosyal hizmet uzmanları etik ilkeleri rehber edinerek nihai hedefleri olan müracaatçıların yararına uygulamalarını gerçekleştirirken karar verme noktasında birtakım zorluklar ile karşılaşabilmekte olup bu zorluklar sosyal hizmet uzmanının birçok etik ikilemde kalmasına neden olabilmektedir. Sosyal hizmet uzmanlarının yaşamış oldukları etik ikilemlerin çözümü noktasında karar vermelerini kolaylaştıracak pek çok model geliştirilmiştir (Gökçearslan Çifçi ve Gönen, 2011, s.156; Artan vd, 2020, s.76). Etik ikilemleri çözümlenmede standart bir formülün bulunmadığını öne süren Reamer (2018, s.100), ancak uygulamada etik kaliteyi artırmanın mümkün olduğunu savunmakta ve bunun için de şu adımları izleyerek sistematik bir yaklaşım ortaya koymayı önermektedir: Birinci adımda etik konuların tanımlanması, ikinci adımda etik karardan etkilenecek muhatapların belirlenmesi, üçüncü adımda katılımcılar için tüm eylemlerin olası risk ve yararlarının saptanması, dördüncü adımda muhtemel tüm eylem biçimlerinin ve sebeplerinin incelenmesi, beşinci adımda ilgili uzmanlarla değerlendirme yapılması, altıncı adımda kararın belgelenecek verilmesi, yedinci ve son adımda ise karar sürecinin belgelenecek değerlendirilmesi yer almaktadır.

İnsana hizmet sunan meslekler açısından teorik bilgi ne kadar önemli ise bu bilginin uygulamaya aktarılması da bir o kadar önem arz etmektedir. Uygulama becerisi sosyal hizmet uzmanlarının sahip olması gereken en temel unsurlardan biri olup bu beceri sayesinde müracaatçılarıyla çalışırken pek çok kez karşılaştıkları ya da karşılaşacakları ikilemleri de çözmeleri gerekmektedir. Sosyal hizmet uzmanları aldıkları eğitim ve sonrasında uygulamada edindikleri mesleki tecrübe sayesinde bilgi, beceri ve değer boyutunda kendini geliştirmiş olmalarına rağmen sosyal hizmet mesleğinin öngörülemez doğası (insan sorununun karmaşıklığı ve her bir sorunun kendine has özelliği) ve sosyal hizmet uzmanlarının tutumları müracaatçıların sorununun çözüme sürecini etkileyebilmektedir.

Etik karar verme süreciyle ilişkili değişkenlerin ele alındığı çalışmalar incelendiğinde bu konunun sosyal hizmet literatüründe nispeten ihmal edilmiş bir konu olduğu söylenebilir. Etik karar verme süreci ve etik ikilemlerin çözülmesi konusunda değer (Abbott, 1988), cinsiyet (Dobrin, 1989), çalışılan alan eğitim, mesleki kimlik, deneyim gibi sosyo-demografik ve çalışma yaşamına ilişkin değişkenleri ele alan çalışmaların olduğu görülmektedir (Congress, 1986; Dobrin, 1988; Dobrin, 1989; Mattison, 1994; Watt, 1992; Congress, 1986; Kugelman-Jaffee, 1990; Jayaratne vd, 1997). Türkiye örneğinde yapılan çalışmalara bakıldığında ise Acar vd (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmada sosyal hizmet uzmanlarının etik bilgi eksikliği ya da sistem sorunları nedeniyle etik ihlallerin sorumlusu olabildiklerine dikkat çekilmiş olup kişinin onuru ve değerine aykırı uygulamaların, ayrımcılığın, gizlilik ve özel hayatın gizliliğinin ihlalinin sosyal hizmetler alanında karşılaşılan etik sorunlar olduğu belirtilmiştir. Etik ikilemler çatışan değerleri içermekte olup sosyal hizmet uzmanları etik ikilemlerle karşılaştığında karar verme noktasında hangi değerlerin öncelikli olacağına göre belirlerler (Reamer, 2018, s.33). Zengin (2018) tarafından sosyal hizmet uzmanlarının karşılaştıkları etik ikilemleri ve etik ikilem durumunda kararlarını etkileyen faktörleri analiz etmeyi amaçladığı

çalışmasında çalışmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının dörtte üçünden fazlasının etik ikileme karşılaştıklarını belirttiği ve bu ikilemlerin yaşanmasının ise müracaatçıların istekleri ile yasal düzenlemeler arasındaki çatışmaya bağlamaktadır. Çalışmada sosyal hizmet uzmanlarının yarısından fazlasının bir etik ikileme karşılaştıkları durumunda müracaatçının yüksek yararını gözeterek karar verdiklerine de dikkat çekilmiştir. Reamer (2018)' da vermiş olduğu çeşitli vaka örneklerinde müracaatçıların istismar, şiddet ve yalan beyanda bulunmalarını sosyal hizmet uzmanlarının fark etmesi durumunda müracaatçılardan gelen talepler doğrultusunda sosyal hizmet uzmanlarının birtakım zorluklar ve çatışmalar yaşadıklarını belirtmiştir. Aldoğan (2018) tarafından nitel araştırma tasarımıyla gerçekleştirilen çalışmada ise sosyal hizmet uzmanlarının değer algıları ile etik ilkeler ve bu çerçevede etik karar verme süreçleri hakkındaki görüşleri ve tecrübeleri konu edilmiştir. Çalışma sonucunda sosyal hizmet uzmanlarının etik ilke ve değerleri önemsedikleri, ancak değerlerin ediniliş biçimine ilişkin farklı görüşleri olduğu, etik ilke ve değerlerin uygulamaya aktarımında ise bireysel değerler, etik ilkeler, iş yükü, akademik eğitim, mesleki yetkinlik, süpervizyon, bürokrasi, kurumsal yapı ve sosyal politikanın etik karar verme sürecini etkileyen faktörlerden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çerçevede literatürde sosyal hizmet uzmanlarının etik karar verme düzeylerini ve bununla ilişkili faktörleri belirlemeye yönelik Türkiye örneğinde yapılan çalışmalara duyulan ihtiyaç göze çarpmaktadır.

Bu çalışma kapsamında, sosyal hizmet uzmanlarının uygulamada karşılaştıkları etik ikilemler karşısındaki tutumları çeşitli değişkenler açısından ele alınacaktır.

2. Gereç ve Yöntem:

Bu araştırmanın temel amacı, sosyal hizmet uzmanlarının uygulamada karşılaştıkları etik ikilemler karşısındaki tutumlarını çeşitli değişkenler açısından incelemek ve etik açıdan başarılı bir sosyal hizmet uygulama sürecinin geliştirilmesine katkı vermek adına öneriler sunmaktır.

Bu amaçla aşağıdaki soru cümleleri oluşturulmuştur:

- Sosyal hizmet uzmanlarının (SHU) cinsiyetlerine göre NGES puanları farklılaşmakta mıdır?
- SHU'ların yaş gruplarına göre NGES puanları farklılaşmakta mıdır?
- SHU'ların eğitim düzeylerine göre NGES puanları farklılaşmakta mıdır?
- SHU'ların çalıştıkları alanlara göre NGES puanları farklılaşmakta mıdır?
- SHU'ların çalışma sürelerine göre NGES puanları farklılaşmakta mıdır?
- SHU'ların iş yerlerindeki pozisyonlarına göre NGES puanları farklılaşmakta mıdır?

Nicel bir araştırma olarak planlanan bu çalışmada, sosyal hizmet uzmanlarının uygulamada karşılaştıkları etik ikilemler karşısındaki tutumlarını ortaya koymak amacıyla yapılan genel tarama modelinde tasarlanan kesitsel bir çalışmadır.

2.1. Çalışma Grubu

Çalışmamızda Afyanoğlu ve Daşbaş (2021) tarafından yapılan sosyal hizmet öğrencilerinin etik problem çözme becerileri: konya örneği isimli çalışmadan elde edilen istatistiklere dayanılarak power analizi hesaplanmış, $\alpha=0.05$, $1-\beta(\text{Power})=0.90$ ve etki büyüklüğü=0.46” olarak alınmış olup çalışmanın power analizi sonucu kişi sayısı 162 olarak belirlenmiştir.

Çalışma grubunu sosyal hizmet alanında dört yıllık lisans eğitimi almış ve sosyal hizmet alanında aktif olarak çalışan sosyal hizmet uzmanları oluşturmuştur. Kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi ile çevirim içi online araştırma linki paylaşılmış olup 171 sosyal hizmet uzmanı çalışmaya katılmıştır. Çalışma grubunu 107’si (yüzde 62,6) kadın ve 64’ü (yüzde 37,4) erkek olmak üzere toplam 171 sosyal hizmet uzmanı oluşturmaktadır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu ile Nathanson ve Giffords (2013) tarafından geliştirilen ve Türkçe’ye uyarlaması Artan vd (2018) tarafından yapılmış Nathanson ve Giffords Sosyal Hizmet Etik Ölçeği (NGES) kullanılmıştır:

2.2.1. Kişisel Bilgi Formu: Örneklem grubunu tanımlayabilmek adına katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, iş deneyimi ve iş pozisyonunu gibi bilgileri içeren sorular yer almaktadır.

2.2.2. Nathanson ve Giffords Sosyal Hizmet Etik Ölçeği (NGES): Sosyal hizmet uzmanlarının etik karar almalarını değerlendirmek amacıyla Nathanson ve Giffords (2013) tarafından geliştirilen ve Türkçe’ye uyarlamasını Artan vd (2018) tarafından yapılmış Nathanson ve Giffords Sosyal Hizmet Etik Ölçeği (NGES) kullanılmıştır. 0-5 puan aralığında, 5’li likert tipi ve 18 sorudan oluşan, 3, 9, 12 ve 18. sorular için ters kodlama yapılan ve toplam puan üzerinden hesaplanan ölçekte 18-36 puan arası çok düşük, 37-54 puan arası düşük, 55-72 puan arası orta ve 73-90 puan arası yüksek etik ikilem çözme becerisini ifade etmektedir (Artan vd, 2018) Ölçeğin uyarlama çalışmasında Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .73 olarak hesaplanırken; bu çalışmada .93 olarak hesaplanmıştır.

Çalışmada bağlanma stilleri ve aile aidiyeti ile ilişkisi analiz edilecek olan değişkenlerin yer aldığı Kişisel bilgi formu araştırmacı tarafından gerek literatür çalışmaları gerekse de alan deneyimine dayanarak elde edilen bilgiler neticesinde hazırlanmıştır. Kişisel bilgi formu 54 maddeden oluşmakta olup suça sürüklenen bireye ait; sosyo-demografik bilgiler, suça sürüklenme durumuna ilişkin bilgiler, ailesine ilişkin bilgiler, sağlık ve madde kullanımına ilişkin bilgiler, eğitim ve sosyal aktivitelere katılımına ilişkin bilgiler ve kurum bakımına ilişkin bilgileri kapsamaktadır.

2.3. Verilerin Analizi

Verilerin analizi IBM SPSS Statistics 23 programı kullanılarak yapılmıştır. İlk aşamada çalışmada hangi analizlerin kullanılacağına belirlenmesi amacıyla (Kolmogorov-Smirnov) Normal Dağılım Testi uygulanmış, test sonucunda Nathanson ve Giffords Sosyal Hizmet Etik Ölçeği puanlarının normal dağılım göstermediği anlaşılmış ve bu nedenle çalışmada nonparametrik testler kullanılmıştır. Betimsel veriler için kategorik değişkenlerde frekans dağılımı, sayısal değişkenlerde tanımlayıcı istatistiklere yer verilmiştir. Nathanson ve Giffords Sosyal Hizmet Etik Ölçeği ile değişkenler arasında farklılığın olup olmadığının incelenmesi için grup sayısı iki olan değişkenlerde Mann Whitney U, grup sayısının ikiden fazla olduğu değişkenlerde Kruskal Wallis kullanılmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda verilerin çözümlenmesi sonucu elde edilen bulgular yer almaktadır. İlk olarak, Tablo 1’de sosyal hizmet uzmanlarının sosyo-demografik bilgileri verilmiştir.

Tablo 1. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyo-demografik Özellikleri

Değişken	Grup	f	%
Cinsiyet	Kadın	107	62,6
	Erkek	64	37,4
Yaş Grupları	25 - 34	90	52,6
	35 - 44	53	31,0
	45 - 54	20	11,7
	55 ve üzeri	8	4,7
Eğitim Düzeyi	Lisans	136	79,5
	Yüksek Lisans	30	17,5
	Doktora	5	2,9
Mesleki Deneyim Süresi	0-4 Yıl Arası	68	39,8
	5-9 Yıl Arası	24	14,0
	10-14 Yıl Arası	23	13,5
	15-19 Yıl Arası	24	14,0
	20 Yıl ve Üzeri	32	18,7
Çalışma Alanı	Tıbbi ve Psikiyatrik Sosyal Hizmet	58	33,9
	Çocuk Refahı	35	20,5
	Yaşlılık ve Engellilik	25	14,6
	Adli Sosyal Hizmet	14	8,2
	Aile ve Kadın	14	8,2
	Göç	10	5,8
	İl Müdürlüğü/SHM	8	4,7
	Diğer	7	4,1
Çalışılan Pozisyon	Sosyal Hizmet Uzmanı	143	83,6
	Yönetici	28	16,4

Tablo 1’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının yüzde 62.4’ü kadınlardan; yüzde 37.46’ü ise erkeklerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının cinsiyetlerine göre

dağılımı incelendiğinde, en fazla yüzdelik dilime sahip cinsiyet grubunun kadınlara ait olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının yüzde 52,6'sı 25-34 arası yaş grubunda, yüzde 31'i 35-44 arası yaş grubunda, yüzde 11,7'si 45-54 arası yaş grubunda ve yüzde 4,7'si 55 ve üzeri yaş grubundadır. Sosyal hizmet uzmanlarının yaş dağılımı incelendiğinde; en yüksek grubu yüzde 52,6'lık oran ile 25-34 yaş grubu; en düşük grubu ise yüzde 4,7'lik oran ile 55 ve üzeri yaş grubu oluşturmaktadır. Yaş ortalamaları $\bar{X}=35,17$ olarak hesaplanan sosyal hizmet uzmanlarının, genç bir nüfusa kitlesine dahil oldukları söylenebilir. Sosyal hizmet uzmanlarının eğitim düzeylerine göre en yüksek dilimi yüzde 79,5 ile lisans mezunları oluşturmakta, sırasıyla yüzde 17,5 ile yüksek lisans mezunları ve yüzde 2,9 ile doktora mezunları takip etmektedir. Mesleki deneyim sürelerine göre en yüksek oranın yüzde 39,8 ile 0-4 yıl arası olduğu, en düşük oranın ise yüzde 13,5 ile 10-14 yıl arası olduğu görülmektedir. Çalışma alanları açısından tıbbi ve psikiyatrik sosyal hizmet alanı yüzde 33,9 ile öne çıkmakla birlikte, yüzde 20,5 ile çocuk refahı alanı, yüzde 14,6 ile yaşlılık ve engellilik alanı, yüzde 8,2'şer oranla adli sosyal hizmet alanı ile aile ve kadın alanı, yüzde 5,8 ile göç alanı, yüzde 4,7 ile il müdürlüğü/SHM'ler ve son olarak yüzde 4,1 ile diğer sosyal hizmet alanları yer almaktadır. Katılımcılar, yüzde 83,6 gibi büyük oranda sosyal hizmet uzmanı pozisyonunda ve yüzde 16,4'lük kısmı yönetici pozisyonunda çalışmaktadır.

Tablo 2. Nathanson ve Giffords Sosyal Hizmet Etik Ölçeğine İlişkin Betimsel Bulgular

ÖLÇEK	n	\bar{X}	SS	Min	Max
NGES	171	50,57	18,618	20,00	78,00

Nathanson ve Giffords Sosyal Hizmet Etik Ölçeğinden alınan 18-36 puan arası çok düşük, 37-54 puan arası düşük, 55-72 puan arası orta ve 73-90 puan arası yüksek etik ikilem çözme becerisini ifade etmektedir (Artan vd, 2018). Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının etik ikilem çözme becerileri puan ortalaması $\bar{X}=50,57$ olarak hesaplanmıştır. Bu sonuca göre, sosyal hizmet uzmanlarının etik ikilem çözme becerilerinin düşük seviyede olduğu saptanmıştır.

Tablo 3. Etik Karar Verme Ölçeğinin Cinsiyete Göre U Testi Sonucu

ÖLÇEK	Cinsiyet	n	KO	KT	U	p
NGES	Kadın	107	86,35	9239,50	3386,500	,905
	Erkek	64	85,41	5466,50		

$p>0,05$

Sosyal hizmet uzmanlarının cinsiyetlerine göre etik karar verme ölçeğinden aldıkları puanların U testi analizi Tablo 3'te gösterilmiştir. Analiz sonucu etik karar verme (U= 3386,500) ile sosyal hizmet uzmanlarının cinsiyetleri arasında anlamlı farka rastlanmamıştır ($p>0.05$). Bu sonuca göre, örnekleme katılan sosyal hizmet uzmanlarının cinsiyetlerinin, etik karar verme ölçümünde etkili bir değişken olmadığı söylenebilir.

Tablo 4. Etik Karar Verme Ölçeğinin Yaş Gruplarına Göre Kruskall Wallis Testi Sonucu

ÖLÇEK	Yaş Grupları	n	KO	sd	χ^2	p
NGES	25 - 34	90	88,30	3	3,963	,266
	35 - 44	53	90,97	3		
	45 - 54	20	69,60	3		
	55 ve üzeri	8	68,19	3		

p>0,05

Sosyal hizmet uzmanlarının yaş gruplarına göre etik karar verme ölçeğinden aldıkları puanların Kruskall Wallis testi analizi Tablo 4'te gösterilmiştir. Analiz sonucu etik karar verme ($\chi^2 = 3,963$) ile sosyal hizmet uzmanlarının yaş grupları arasında anlamlı farka rastlanmamıştır (p>0.05). Bu sonuca göre, örnekleme katılan sosyal hizmet uzmanlarının yaş gruplarının, etik karar verme ölçümünde etkili bir değişken olmadığı söylenebilir.

Tablo 5. Etik Karar Verme Ölçeğinin Eğitim Düzeyine Göre Kruskall Wallis Testi Sonucu

ÖLÇEK	Eğitim Düzeyi	n	KO	sd	χ^2	p
NGES	Lisans	136	88,25	2	2,150	,341
	Yüksek Lisans	30	80,27	2		
	Doktora	5	59,20	2		

p>0,05

Sosyal hizmet uzmanlarının eğitim düzeylerine göre etik karar verme ölçeğinden aldıkları puanların Kruskall Wallis testi analizi Tablo 5'de gösterilmiştir. Analiz sonucu etik karar verme ($\chi^2 = 2,150$) ile sosyal hizmet uzmanlarının eğitim düzeyleri arasında anlamlı farka rastlanmamıştır (p>0.05). Bu sonuca göre, örnekleme katılan sosyal hizmet uzmanlarının eğitim düzeylerinin, etik karar verme ölçümünde etkili bir değişken olmadığı söylenebilir.

Tablo 6. Etik Karar Verme Ölçeğinin Deneyime Göre Kruskall Wallis Testi Sonucu

ÖLÇEK	Deneyim	n	SO	sd	χ^2	p
NGES	0-4 Yıl Arası	68	88,31	4	,958	,916
	5-9 Yıl Arası	24	90,81	4		
	10-14 Yıl Arası	23	86,02	4		
	15-19 Yıl Arası	24	82,65	4		
	20 Yıl ve Üzeri	32	79,98	4		

p>0,05

Sosyal hizmet uzmanlarının mesleki deneyimlerine göre etik karar verme ölçeğinden aldıkları puanların Kruskall Wallis testi analizi Tablo 6'da gösterilmiştir. Analiz sonucu etik karar verme ($\chi^2 = ,958$) ile sosyal hizmet uzmanlarının mesleki deneyimleri arasında anlamlı farka rastlanmamıştır (p>0,05). Bu sonuca göre,

örnekleme katılan sosyal hizmet uzmanlarının mesleki deneyimlerinin, etik karar verme ölçümünde etkili bir değişken olmadığı söylenebilir.

Tablo 7. Etik Karar Verme Ölçeğinin Çalışma Alanlarına Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

ÖLÇEK	Alan	n	SO	sd	χ^2	p	Fark
NGES	Tıbbî ve Psikiyatrik	58	83,12	6	15,145	,019*	2-6
	Çocuk Refahı	34	104,21	6			
	Yaşlı ve Engelli	26	84,29	6			
	Adlî Sosyal Hizmet	14	81,71	6			
	Aile ve Kadın	14	96,11	6			
	Göç	10	37,45	6			
	Diğer	15	85,77	6			

* p<0,05

Sosyal hizmet uzmanlarının çalışma alanlarına göre etik karar verme ölçeğinden aldıkları puanların Kruskal Wallis testi analizi Tablo 7'de gösterilmiştir. Analiz sonucu etik karar verme ($\chi^2 = 15,145$) ile sosyal hizmet uzmanlarının mesleki deneyimleri arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farka rastlanmıştır (p<0,05). Birimler arası farkın kaynağının hangisinde olduğunu saptamak amacıyla yapılan U-testi sonucunda çocuk refahı alanında çalışanlar ile göç alanında çalışanlar arasında anlamlı farklılık olduğu gözlenmiştir. Bu sonuca göre, çocuk refahı alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının göç alanında çalışanlara göre NGES puanlarının daha olumlu olduğu söylenebilir.

Tablo 8. Etik Karar Verme Ölçeğinin Çalışılan Kadroya Göre U Testi Sonucu

ÖLÇEK	Kadro	n	SO	ST	U	p
NGES	Sosyal Hizmet Uzmanı	89	83,10	7395,50	3390,500	,424
	Yönetici	82	89,15	7310,50		

p>0,05

Sosyal hizmet uzmanlarının iş pozisyonlarına göre etik karar verme ölçeğinden aldıkları puanların U testi analizi Tablo 8'de gösterilmiştir. Analiz sonucu etik karar verme (U=3390,500) ile sosyal hizmet uzmanlarının iş pozisyonları arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır (p>0,05). Bu sonuca göre, örnekleme katılan sosyal hizmet uzmanlarının iş pozisyonlarının, etik karar verme ölçümünde etkili bir değişken olmadığı söylenebilir.

4. Tartışma

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının Nathanson ve Giffords Sosyal Hizmet Etik Ölçeği'nden elde ettikleri puan ortalamaları düşük düzeyde tespit edilmiştir. Bu çalışmanın sonucu ile uyumlu olarak Kahrıman ve Yeşilçiçek-Çalık'ın (2017) klinik hemşirelerin ve Filizöz vd'nin (2015) hemşirelerin etik duyarlılığına ilişkin çalışmalarında puan ortalamalarının düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, sosyal hizmet uzmanlarının yaşadıkları ikilemlere ilişkin etik olarak doğru kararı vermede zorlandıklarını göstermektedir.

Çalışma sonucunda, etik karar verme ile katılımcıların cinsiyeti ve yaş düzeyleri arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Cinsiyet ve yaş bireyi tanımlayıcı en önemli değişkenlerden olmasına karşın mesleki değerlerle ilişkili olarak karşılaşılan etik karar verme sürecinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark yaratmadığı anlaşılmaktadır. Alanyazın incelendiğinde etik karar verme süreciyle ilgili yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlara rastlandığı görülmektedir. Boland (2002) tarafından hastanelerde çalışan sosyal hizmet uzmanlarının etik karar verme süreçlerinin araştırıldığı çalışmada; cinsiyet ve yaş gibi sosyo-demografik değişkenlere göre etik bir ikilemin tanımlanması, bu ikilemin tanımlanması için ortaya konulan gerekçe ve etik ikilemlerin çözümü için kullanılan süreç üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ain (2001)'in sosyal hizmet uzmanlarının karşılaştıkları etik ikilemlerle ilgili yaptığı çalışmada da cinsiyetin sosyal hizmet uzmanlarının etik ikilemleri algılaması ve çözümü açısından bir farklılık yaratmadığını destekleyen bulgulara ulaşılmıştır. Landau (1999) tarafından sosyal hizmet öğrencileri ve sosyal hizmet uzmanları ile profesyonel sosyalleşme, etik yargı ve karar verme yönelimi üzerinde yaptığı çalışmanın sonucunda da diğer çalışmalardakine benzer şekilde yaş, cinsiyet, aile durumu ya da sosyo-ekonomik durumun sosyal hizmet öğrencilerinin ve sosyal hizmet uzmanlarının etik karar vermeleri ile ilişkili olmadığı ortaya koyulmuştur. Walton (2007)'de etik karar verme süreciyle ilişkili değişkenleri araştırdığı aile ve çocuk refahı alanında çalışan 87 sosyal hizmet uzmanı ile yaptığı çalışmasında etik karar verme süreciyle cinsiyet, mesleki deneyim gibi faktörler arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığını işaret etmiştir. Çoğunlukla bu çalışmanın sonuçlarını destekler nitelikte sosyo-demografik değişkenlerle etik karar verme arasında anlamlı ilişkiler bulunmadığına ilişkin çalışmalar bulunsa da bazı sosyo-demografik faktörlerin farklılık gösterdiği sonucuna ulaşan çalışmalara da rastlanmaktadır. Jayaratne vd (1997) ise profesyonel sosyal hizmet davranışı ve sosyal hizmet uzmanlarının uygun davranışla ilgili inançlarını yakın ilişkiler, ikili ilişkiler, karma yöntemler, tavsiye verme, sınır koyma ve finansal işlemler olmak üzere altı başlık altında ele aldığı çalışmada sınır davranışlarla ilgili yapılan analizde kırsal bölgelerde yaşayan erkek sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçılarla siyaset ve inançlarla ilgili tartışma yapmayı onaylamaya daha yatkın olduklarını ve müracaatçılarla görüşme sırasında küfürlü konuşmayı onaylama olasılıklarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşımlardır. Yaşla ilgili olarak ise finansal işlemler alanında bir tanıyı abartmak ya da müracaatçıya kısmi bilgi vermek gibi davranışları onaylama olasılıklarının yaş düzeyi yüksek sosyal hizmet uzmanlarında daha yüksek olduğu sonucuna ulaşımlardır. Yine finansal işlemlerle ilgili olarak ödeme yapamayan bir müracaatçıyla mesleki görüşmeyi sonlandırmak ya da başka bir kuruma sevk etmek gibi davranışların onaylanma olasılığının yaş düzeyi yüksek sosyal hizmet uzmanlarında daha yüksek olduğu sonucuna ulaşımlardır. Cinsiyet ve yaşa ilişkin anlamlı farklılık bulan çalışmalarda toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bireylere yüklenen

değerler ve yaşam dönemlerinin özellikleriyle açıklama eğilimi ön plana çıkmaktadır. Bu noktada Ain (2001)'in dikkat çektiği gibi toplumsal cinsiyetin sosyal hizmet uzmanlarının karşılaştığı ikilem türleri hakkındaki algıyı etkileyip etkilemediği, etkiliyorsa nasıl etkilediği konusunda daha fazla araştırmaya ihtiyaç olduğu görülmektedir. Diğer yandan yaşın artışıyla birlikte eğitimdeki güncel yaklaşımları ve toplumsal değişimi takip edememe olasılığının artması yaş ile etik karar verme süreci arasındaki farklılığı açıklayıcı bir olasılık olarak değerlendirilebilir. Ancak sosyal hizmet eğitiminin temel amacı bireyin kişisel özelliklerinden arınarak meslek etiği etik karar verme sürecini işletmesidir. Bu çerçevede sosyo-demografik özelliklerle etik karar verme ile sosyo-demografik değişkenler arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmaması, sosyal hizmet uzmanlarının benzer uygulamalarda buldukları ve sosyal hizmet eğitimi sürecinde alınan meslek etiği ile ilgili bilgi, beceri ve değer temelini benzer bir nitelik taşıdığına göstergesi olarak yorumlanabilir.

Etik karar verme ile sosyal hizmet uzmanlarının eğitim düzeyleri arasında anlamlı farka rastlanmamıştır. Boland (2002)'in sosyal hizmet uzmanlarının etik karar vermeleri konusunda yapmış olduğu çalışma araştırmamız sonuçları ile uyumlu olup yapılan çalışmada sosyal hizmet uzmanlarının eğitim düzeyleri ile etik bir ikilemi belirleme yeteneği arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Ain (2001)'in yapmış olduğu çalışmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının yarısından fazlası (yüzde 56), sosyal hizmet eğitimlerinin sosyal hizmet uygulamalarında algılanan etik ikilemleri çözmek için beceri geliştirmede etkili bir araç olduğu konusunda hemfikir olduğu, grubun yaklaşık beşte birinin (yüzde 18.6) tarafsız olduğu ve yaklaşık dörtte birinin (yüzde 25,4) ise sosyal hizmet eğitimlerinin uygulamalarında etik ikilemleri çözmeye etkili bir şekilde hazırlamadığını belirtmişlerdir. Ain (2001), katılımcıların neredeyse yarısına yakınının (yüzde 46) etik eğitiminin etkili olmadığını, verilen eğitimin etkinliğinden memnun olmadığını ifade ettiğinden, bu eğitimin kapsamlı olup olmadığını belirlemek için verilen etik eğitimin incelenmesi ve değerlendirilmesi gerektiğini ve de değişen bir toplumda kapsamlı etik karar verme araçlarının geliştirilmesinin desteklemesi gerektiğini vurgulamıştır. Sosyal hizmet eğitimi Türkiye'de sosyal hizmet uzmanı olarak mesleki uygulama yetkisinin verildiği temel eğitim düzeyi olan lisans eğitimi ve lisansüstünü içeren yüksek lisans ve doktora düzeyinde ele alınmış, bu nedenle ön lisans eğitimine eğitim düzeyi değişkeni çerçevesinde yer verilmemiştir. Bu çalışmada sosyal hizmet uzmanlarının eğitim düzeylerine göre etik karar verme düzeyleri arasında anlamlı farka rastlanmamış olması meslek etiğine ilişkin temel konuların lisans döneminde ele alınıyor olması ile ilişkili olarak açıklanabilir. Lisans döneminde sosyal hizmetin bilgi, beceri ve değer temelini önemli bir parçası olan etik ilkeler ve mesleki uygulamalarda karşılaşılabilecek temel etik ikilemler hem etik dersinde, hem de sosyal hizmet alanlarını içeren derslerde de ayrıca ele alınmaktadır. Böylece lisans eğitiminde sosyal hizmet etiğine ilişkin temel düzeyde bilgi sahibi olan sosyal hizmet uzmanları, sosyal hizmet uygulamalarında da bu bilgiyi uygulamaya aktarma ve etik ikilemlerin çözümü ve etik karar verme konusunda beceri geliştirme olanağını bulmaktadırlar. Dolayısıyla lisans

eğitiminde etik konusunda temel bilgi ve beceriye sahip olan sosyal hizmet uzmanlarının lisansüstü eğitim çerçevesinde ancak bu bilgilerin güncellenmesi noktasında ayırt edici olabileceği düşünülebilir. Ancak her biri sosyal hizmet alanında aktif uygulayıcı olan katılımcıların etik karar verme düzeylerinin geliştirilmesi noktasında sosyal hizmet etiği odaklı hizmet içi eğitimlerin ve süpervizyon alma imkânlarının arttırılması ve süpervizyonluk sisteminin daha sistematik hale getirilmesi önerilebilir. Ayrıca etik konusunda lisans ve lisansüstü eğitimden bağımsız olarak sosyal hizmet uzmanlarına uygulamada karşılaştıkları ya da karşılaşacakları etik sorunların çözümü noktasında örnek vaka uygulamalarını içeren ileri seviyede eğitimin verilmesi gerektiği de düşünülmektedir.

Etik karar verme ile sosyal hizmet uzmanlarının çalışma pozisyonları arasında anlamlı farka rastlanmamıştır. Bu sonuca göre, örnekleme katılan sosyal hizmet uzmanlarının iş pozisyonlarının, etik karar verme ölçümünde etkili bir değişken olmadığı söylenebilir. 28.12.2014 tarih ve 29219 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Personeli Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Yönetmeliği’nin 7. maddesi görevde yükselme suretiyle yapılacak atamalarda aranacak özel şartları düzenlemekte olup 7/a-3 maddesinde sosyal çalışmacıların yönetici olabilmeleri için en az 8 yıl hizmetinin bulunması koşulunu şart koymaktadır. Yine Sağlık Bakanlığı Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğüne “tıbbi sosyal hizmet uygulama yönergesi” hazırlanarak 16 Şubat 2011 tarih ve 7465 sayılı karar ile yürürlüğe girmiştir. Yönergenin 11. maddesinde birim sorumlularının görev ve sorumluluklarını içermektedir. İlgili maddede sosyal çalışmacılar arasından deneyimli olanlar ve tercihen yüksek lisans yapanlardan birim sorumlusunun görevlendirileceği belirtilmektedir. Sosyal hizmet kurum ve kuruluşlarında yönetici olan sosyal hizmet uzmanlarının yukarıdaki mevzuat kapsamında açıklandığı üzere yönetici olmadan önce belirli bir süre meslek elemanı olarak çalışma yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu durum hali hazırda yönetici olan sosyal hizmet uzmanlarının meslek elemanı olarak çalıştığı dönemlerdeki uygulamaları neticesinde edinmiş oldukları tecrübeler sayesinde etik karar verme sürecini yönettiklerini düşündürmektedir.

Etik karar verme ile sosyal hizmet uzmanlarının mesleki deneyimleri arasında anlamlı farka rastlanmamıştır. Örnekleme oluşturan sosyal hizmet uzmanlarının (yüzde 52,6) önemli bir bölümünün genç yaş kabul edilecek 22-34 yaş grubunda oldukları ve mesleki deneyim sürelerinin ise en çok (yüzde 39,8) ile 0-4 yıl arasında olduğu belirlenmiştir. Bu araştırmanın bulgularına benzer biçimde Başak vd. (2010), yoğun bakım hemşirelerinin etik duyarlılığını inceledikleri çalışmalarında, hemşirelerin yüzde 67,8’inin 20-29 yaş grubunda, yüzde 37,8’inin ise 1 ile 5 yıl arasında mesleki deneyime sahip olduğunu bildirmiştir. Bu çalışmada sosyal hizmet uzmanlarının yarısından fazlasının genç olması ve mesleki deneyimlerinin az olması, karşılaşılabilecekleri etik ikilemleri ayırt etme ve çözümü için doğru kararları alabilmede sorun yaşayabileceklerini düşündürmüştür.

Etik karar verme ile sosyal hizmet uzmanlarının çalışma alanları arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farka rastlanmıştır. Birimler arası farkın kaynağının hangisinde olduğunu saptamak amacıyla yapılan U-testi sonucunda çocuk refahı alanında çalışanlar ile göç alanında çalışanlar arasında anlamlı farklılık olduğu gözlenmiştir. Bu bulguyu destekleyecek biçimde Ain'in (2001) etik ikilemler konusunda 287 sosyal hizmet uzmanıyla yaptığı araştırmada, uygulama alanlarına göre anlamlı farklılık saptanmıştır. Bu durumu, sosyal hizmetin en eski ve köklü çalışma alanı olan çocuk refahı alanının, Türkiye'de yeni bir uygulama alanı olarak görülebilecek göç alanına göre daha kurumsal ve sistematik oluşuyla açıklamak mümkündür.

5. Sonuç ve Öneriler

Sosyal hizmet uzmanlarının etik ikilemler karşısındaki tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmanın sonucunda yaş, cinsiyet, eğitim seviyeleri, deneyim süreleri ve pozisyonları ile etik karar verme süreçleri arasında anlamlı farklılık bulunmamış, çalışma alanları ile etik karar verme süreçleri arasında anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Çalışmada sonucunda etik ilkelerin uygulamaya aktarılmasında bireysel özelliklerden ziyade mesleki kimlik ve mesleki bilgi, beceri ve nihayetinde değer temelini ön planda olması gerektiğine ilişkin beklentiyle uyumlu olarak değerlendirilebilir.

Ayrıca Sosyal hizmet uzmanlarının etik ikilemler karşısındaki tutumlarının düşük düzeyde olduğu sonucuna ilişkin olarak en önemli hususun sosyal hizmet uzmanlarının etik karar verme düzeylerini arttırmaya yönelik çalışmalara yoğunluk verilmesi olduğu düşünülebilir. Özellikle sosyal hizmet eğitiminde etik konusunun sadece etik dersinde değil, her dersin içeriğine konulması, etik dersini veren öğretim elemanlarının alanda karşılaşılan güncel etik ikilemlerden yola çıkarak konuyu derinleştirmelerine olanak sağlayacak içeriklerin üretilmesi hususunda alanda çalışan sosyal hizmet uzmanlarıyla iş birliği içinde çalışmalarının ortaya çıkarabileceği fırsatların yaratılması önerilebilir. Böylece değişen toplumsal yapıyla birlikte sürekli değişen ve ortaya çıkan yeni bireysel ve sosyal sorunlar ile karşılaşmaktadır. Bu sorunlarla çalışırken karşılaşılan ve karşılaşılma olasılığı bulunan etik ikilemlerin güncel olarak sosyal hizmet eğitimine yansımaları sağlanabilir. Kamu kurumlarında etik kurullar oluşturulmuş olup, bu kurullar etik kapsamında gerekli birtakım çalışmaları yürütmektedir. Diğer yandan sosyal hizmet uygulaması alanında etik konusunun sosyal hizmet eğitiminin yanında sosyal hizmet uzmanlarının çalıştıkları kurumlarda verilen hizmet içi eğitimlere dahil edilmesi ve etik karar verme duyarlılığının daha fazla geliştirilmesi için sosyal hizmet kurumlarının yöneticileri ve çalışanlarına kazandırılmasına yönelik çalışmaların yapılmasının da sosyal hizmet uzmanlarının alanda karşılaştıkları ve karşılaşacakları birçok etik ikilemin çözümüne katkı sağlayabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır.

Etik karar verme düzeylerinin arttırılması konusunda bir diğer önemli konu ise sosyal hizmet uzmanlarının süpervizyon ihtiyacı olarak değerlendirilebilir. Etkili ve sistematik olarak işleyen bir süpervizyon sisteminin kurulması, sosyal hizmet kuruluşlarında karşılaşılan etik ikilemlerin çözümünde ortak akıl ile karar verme ve önceki deneyimlerden yararlanma fırsatını arttırabilir.

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN ETİK BİLGİLER

Bu çalışmada, gerekli etik ilkelere uyulmuş ve çalışmanın gerçekleştirilebilmesi için Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Etik Kurulunun (Karar No:8, Tarih: 06/02/2020, Toplantı No:2020/02) yazılı onayı alınmıştır. Araştırma süresince toplanan veriler, gizlilik ve mahremiyet ilkeleri doğrultusunda işlenerek gereken önlemler alınmıştır.

KAYNAKÇA

- Abbott, A. (1988) *Professional Choices: Values at Work*. Washington. D.C.: NASW Press.
- Acar H, İcağasioğlu-Çoban A, Polat G. (2017). *Sosyal Hizmetlerde Yanlış Uygulamalar, Etik İhlaller ve Sorunlara İlişkin Bir Araştırma*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Derneği.
- Afyonoğlu, M.F., Daşbaşı, S. (2021), *Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Etik Problem Çözme Becerileri: Konya Örneği*, Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi, Sayı 18
- Ain, E. (2001). *Ethical Dilemmas of New York City Social Workers*. Unpublished Doctoral Dissertation, Wurzweiler School of School Work Yeshiva University, New York
- Aldoğan, S. N. (2018). *Sosyal Hizmet Uzmanlarının Etik Karar Verme Süreçlerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Artan, T., Özkan, A.Ö., Arıcı, A. (2020) *Sosyal Hizmette Etik İkilimler ve Etik Karar Verme*, Sosyal Hizmet Etiği, Nika Yayınevi, Ankara
- Artan, T., İrmak, H. S. ve Mengü, E. (2018). *Nathanson ve Giffords sosyal hizmet etik ölçeği: geçerlilik ve güvenilirlik çalışması*. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 6(2), 310-320.
- Aslantürk, H., Paslı, F. (2021) *Çocuk Korumada Etik, Çocuk İstismarını Anlamak Tanı, Yöntem ve Uygulama*, Nobel Yayınevi
- Boland, K. (2002). *Ethical Decision-Making Among Hospital Social Workers*. Unpublished Doctoral Dissertation, Marywood University Graduate School of Arts and Sciences.
- Congress, E. (1986). *An Analysis of Ethical Practice Among Field Instructors in Social Work Education*. Unpublished doctoral dissertation. City University of New York.
- Congress, E., & McAuliffe, D. (2006). *Social work ethics: Professional codes in Australia and the United States*. *International Social Work*, 49(2), 151-164.
- Danış, M.Z., Artan, T., Erkoç, B. (2020) *Etik İlke ve Değerler Kapsamında Vaka Analiz Örneği*, Sosyal Hizmet Etiği, Nika Yayınevi, Ankara
- Dobrin, A. (1988). *The Ethical Judgments of Social Workers*. Unpublished doctoral dissertation. Adelphi University, School of Social Work.
- Dobrin, A. (1989). *Ethical Judgments of Male and Female Social Workers*, *Social Work*, 34(5), 451-455
- Filizöz, B., Mesci, G., Aşçı A ve Bağcıvan, E. (2015). *"Hemşirelerde Etik Duyarlılık: Sivas İli Merkez Kamu Hastanelerinde Bir Araştırma"*. Türkiye İktisadi Girişim ve İş Ahlakı Derneği İş Ahlakı Dergisi, 8(1): 47-66.
- Gökçearslan Çiftçi, E., Gönen, E. (2011) *Sosyal Hizmet Uygulamalarında Etik Karar Verme Süreci, Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, Cilt:22, Sayı:2
- Kahriman, İ. & Yeşilççek Çalık, K. (2017). *Klinik Hemşirelerin Etik Duyarlılığı*. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 6(3), 111-121. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gumussagbil/issue/31206/367968>
- Kugelman-Jaffee, W. (1990). *Ethical Decision-Making of Social Work Practitioners in Organizational Settings*. Unpublished doctoral dissertation. City University of New York.
- Landau, R. (1999). *Professional socialization, ethical judgment and decision making orientation in social work*, *Journal of Social Service Research*, 25:4, 57-75, DOI:10.1300/J079v25n04_04
- Mattison, M. (1994). *Ethical Decision-Making in Social Work Practice*. Unpublished doctoral dissertation. Columbia University, School of Social Work.
- Nathanson, İ.L., Giffords, E.D (2013) *Expanding awareness: issues in the development of an ethics scale for the social work profession*, *Journal of Social Work Education*
- Özates, Ö.S. (2010). *Sosyal Hizmet Etiğinin Felsefi Temelleri*, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, Cilt: 21, Sayı:1, Nisan 2010
- Reamer, F. G. (2018). *Sosyal Hizmet Etiği ve Değerleri* (Çev. Ed: Hakan Acar). Ankara: Nika.
- Strom-Gottfried, K. (2008). *Values and Ethics for Professional Social Work Practice*, Dulmus, Catherine N., and Karen M. Sowers. *The Profession of Social Work: Guided by History, Led by Evidence*, John Wiley & Sons, Incorporated, 2012. ProQuest Ebook Central, <http://ebookcentral.proquest.com/lib/unc/detail.action?docID=982934>.

- Thompson, N. (2013) *Kuram ve Uygulamada Sosyal Hizmeti Anlamak*, (Kitap. Ed: Özlem Cankurtaran Öntaş-Burcu Hatipoğlu Eren). Dipnot yayınları,Ankara
- Walton, K. (2007). *An Examination of The Factors Related To The Ethical Decision-Making Process of Professionals*, Unpublished doctoral dissertation, Available from Proquest Dissertations and Theses database. (UMI No. 3294985)
- Watt, W. (1992). *Ethical Content in Graduate School Social Work Curriculum And its Application to Practice*. Unpublished doctoral dissertation. University of Illinois at Chicago.
- Zengin, O. (2018). Ethical dilemmas that turkish social workers encounter and factors that influence their decisions in case of ethical dilemmas. In *Ethical Issues in Social Work Practice* (pp. 105-116). IGI Global.